

[Transcript] Genstart / Tørt land

Efter en fredelig stønd, der rent værmæssigt, får vi et større værsgifte mandag, der er risiko for både skybrud og torden og havl.

Alle har tørstet efter vand, og mandag åbner himmelen så pludselig.

Skybrudet rammer og det står ned i stinger.

Men juni-tørken har hæret for længe og allerede haft ødelæggende konsekvenser.

Jeg kan jo kun kigge op til, hvor her, så bærer man at rent værre. Det er det eneste, der står i min vagt.

Det tørre brune græs har kræsset under fødderne.

Den matte og grå jordoverflade har slået revner, og vandløb er tørret ind til næsten ingenting.

Det er faktisk over to uger siden, der sidst bliver registreret en dropperrein i Danmark.

Tørken har været syngelig for alle, og den bænnesol, der til at begynde med bliver helst velkommen som en savne sommerbebudder, er ikke længere og ens betydende med godt vær.

Vi får nemlig endnu en flot dag med sol og temperatur helt op til 25 grader svar med.

Men tjekker det hver dag, vi skal vende os til ikke at sige flot om det vær som så mange begreder.

Selvom den første sommerrej nu endelig er faldet, er det ikke nok?

Jeg tror jeg er sådan, måske bare et lille tak, et lille, det var rart, men det er slet ikke nok.

Genstart handler i dag om en sommertørke, der minder os om, at vores nære verden er under forandring.

Mit navn er Anna Ingrish.

Emita, tørken begynder at tage fedt.

Er der så et tidspunkt, hvor du bliver grebet af uttrykket?

Ja, jeg tror jeg faktisk er fornemmet det før, at vi begyndte at tale om det som en desteret tørke.

Jeg havde arbejdet rigtig meget og tænkte, at nu skulle jeg ud og cykle mig en tur.

Og tog tog op i Nordsjælland og cyklede os stedet og tænkte, sånn, ind i skoven.

Så er det bare som om, at jeg så kom ind i revns holdt og katte hale, så der var bare et eller andet.

Det var sådan ligesom, det var ikke så let og floralt på den måde, som det plejede.

Og så gik jeg ned til den her skove har en række lysninger, som har de her mose.

Og der stod brennerne bare sådan en mærkelig krylde sammen, og jeg hørte sådan en mærkelig knidtren,

og jeg tænkte, hvad fanden, er der brand eller hvad.

Og jeg kiggede mig omkring, og så var det bare, at der var virkelig mange myre,

men fordi det var så tørt, så knidtrede det. Det knidtrede helt vildt i de her bunker.

Det var ikke sådan en åld det tørke, det var ikke sådan, jeg lavede makset.

Det var bare sådan, der er et eller andet her.

Hvad er delen af det her? Hvad er det, der er på spil? Der er et eller andet her i gager.

Emi Laura P.D.'s fjælland er POD i geografi og planlægning fra Ruk og dansk arkitektursinter.

Og jeg er kulturgeograf, underviser og forfatter, og jeg arbejder med landskabsformende praksiser.

Og så skriver Emi også uberede jordbo for Følge Tong og Almanak fra Dagbladet Information, hvor hun undersøger og beskriver specifik natur.

Det kunne være skyer og duk og levet i græsplænen.

Jordbo og Almanak handler for mig om at vente tilbage og sige hård findes der egentlig bedre måder at forestille sig naturen på eller forestille sig vores relationer til de landskaber, som vi bor i, vi bevæger os gennem, vi forumgiver, vi lever af.

Man har talet om, at vi er blevet afkopplet, men jeg tror, mennesket knitter sig uanset til det, der er

[Transcript] Genstart / Tørt land

omkring sig.

Men at ligesom genbesøge vores helt kropslige kroppe, vores sanser, med helt den måde, vi jo virkeligheden også er i verden på.

Det er godt at skyde hertil at begynde med, og så kan der altså også komme de her kraftige byer, der kan være med torten, og DME varsler også muligheden for skybrudet rundt omkring.

Nu hvor vi snakker sammen her er det ondst, at det er tidlig form i dag.

Da du voner her til morgen, hvordan mærker du så, hvordan klimaet er?

Lige nu så er vi med åbne vinduer, og altså før jeg åbner min øjne, så plejer altid at dufte.

Der er et eller andet særligt.

Vi er mødet mellem ene og ude, og den måde, det er kommet kring,

og jeg kan faktisk ret hurtigt fornemme, at der må være regn i luften.

Den er blødere, og duften, den har været de andre dage.

Du åbner øjne, og så står du op og ser ud. Hvordan ser der så ud?

Det er skyd, og der er lidt dropper på et lille bord, jeg har stået nu ud på min altag.

Ligner det i juni, som du kender den?

Lige nu kender jeg juni, fordi det er folktigheden, der er stedet,

men så snart jeg rejser mig og kigger noget på træet i gården, så kan jeg se, at bladene er runkne.

Selv de bærede skal se, at det er slet ikke den størrelse eller form.

De får gået nogle steder, der mangler vand.

Hvis du skal prøve at beskrive sådan en normal dansk juni måned,

og der er jo selvfølgelig ikke noget så normal for at være juni, jeg har jo set sine egen,

men alligevel det er en oplevelse af en normal juni måned.

Hvad er så det første, der falder ind?

Det er lyset.

Det er lyset bare til og til, og det er næsten skærene.

Men fordi der har kommet en by ind i Arnave, det afbyder på en eller anden måde.

Ligner bladene springer ud, så det er sådan en hek gennem siktigt syntetisk sidrene,

og så er det simpelthen, at det frem mod midsommet tykner,

og det bliver blødt som mørkegrønt og saftig,

den dufter syrener, blomstronliguster, hyldeblomster, så mange blomster.

Der er blomster, og det er sådan en frugtlig, siddeligt duft.

Det kan næsten være vulgært.

Juni er jo også de lange lysenætters tid.

Altså på mange måder tænker jeg faktisk tilbage til min barndøm,

og var udenfor.

Den her følelse af at gå i græsset efter dukfald,

og gå i sådan en lidt duk-slimed græs med barretager,

og det er en klistret opmeldende tagerne,

at det er sted man går hen faktisk forandrer sig,

når temperaturernes gifter hende af aftenen.

Det plejer også være nu, at man kan gøre det,

når temperaturernes gifter hende af aftenen.

Det plejer også være nu, at myggene kommer,

der snayler, der er sommerfugle,

[Transcript] Genstart / Tørt land

og morsajlerne er kommet,
løbesangerne, nat og gale,
med de små dyre unger,
og på vej ud af redderne,
der er travlhed, der skal findes madståd i tippet.
Der er fulde kvider, der er summe.
Men på mange måder er det også som om,
at den her summe er noget tidsiden,
at den senggede lødenivoret, hvis vi kan se det sådan.
Der er også i dag masser af solproprogrammet,
men i eftermiddag bliver det lidt mere sgu.
Og så er vi tilbage i vores aktuelle juni.
Hvis vi tager tilbage til sådan din morgenroutine,
hvor du sense'er, du dufter og lytter,
før du slår øjne op og fornemmer,
hvad det er for en morgen.
Hvordan fornemmer du sådan en juni morgen,
at det er anderledes, at det er mere tørt,
end det burde være?
Jeg kan mærke, at jeg begynder at dufte ekstra meget,
som om jeg dufter fugten sådan,
er den der nu, er den der nu?
Og jeg registrerer det både på min børne,
på mig selv, at det klør mere i næsen,
med natør i helsen.
Min hud tører ud,
min krylder forsvinder,
min børn begynder også at snakke om,
at de kan mærke polnen på en anden måde.
Der har været tørluft,
og der har også egentlig blæst en del.
Og på en eller anden måde, den her vind,
med det tørre,
og så med et lys, der bare tager til og til,
ikke at det skærer i huden,
eller at det kræser, men der er sådan en,
der er helt andet skærende rå over det.
Hvad er de første tegning, du begynder at lægge mærke til,
altså på, at den naturen mangler vand?
Ude der, hvor jeg sidder og arbejder,
bliver der lavet nogle stiger i græset,
og jeg kan se der, hvor de har skåret græset ned.
Det bliver bare gult på én dag,
så det visner væk.

[Transcript] Genstart / Tørt land

Jeg begynder at se, at forskellige trampestiger
begynder at blive støvet,
og hvor der var noget fedt og tungt
over juni, så der er noget mat
og noget slappet over farverne.
Det er som om lukkene forsvender.
Det bliver støvet, dufte.
Blomsterne folder sig ikke rigtig ud,
som om alle står og venter lidt på,
at der kommer noget, holder lidt på sig.
Jeg mangler noget mere at summe,
noget mere af flaxen.
Og så mangler der bare vandpyter.
Der mangler et lille vandhul,
et lille vandfald,
der mangler fornemmelsen af,
at der i skyggen er en lille smule fugtere,
end der er udenfor.
Alle de her små skjule eller fugtsteder,
hvor vi skal snejlende gå hen,
hvor vi skal indsekterne drikke deres vand.
Synes du også, at plænderne er anderledes end de plejer?
Ja.
Jeg tager ikke helt sige så meget om det,
fordi jeg ikke er biolog,
og synes, der er noget forandret i helt bladtexturen.
De er sådan...
Måske en lille smule forkryppelede egentlig.
Vi ved også, at planter
faktisk udsender en form for ultralyd,
et skrien af de mangler,
eller en grud, at det også er blevet beskrevet sammen.
Og måske bare fordi jeg ved det,
kan jeg nærmest høre.
Det er det, der også er det skærende.
Det, der skærer.
Det er så skarpt.
For man lyster at rygne,
ligesom bladene gør det.
Altså, har du en fornemmelse af, at planterne græder?
Ja.
Du vender tilbage hele tiden til styr ude.
Hvordan ser man det i denne her måned?
Jeg kan se det på børnens tøj.

[Transcript] Genstart / Tørt land

Jeg kan se det på mig selv.
Jeg kan se det hjemme i Venduskampen,
der ligger støvlig som alle vejene.
Og mest som den der fornemmelse af,
at det ikke burde være her,
for der er andre steder, hvor jeg godt kan lide støvet.
Hvor jeg synes støvet er det sted,
at særkende hemma hos min mor i Spanien,
et ret støvet landskab.
Når jeg er hemma hos min mor,
så går om morgenen,
mens det bliver fordampet,
så går man blandt timen,
og blandt vild rosemaræen,
mer jern,
gå igennem et krydret landskab.
Og det er altså en planter,
der på en eller anden måde trives
med et varme og et tørre klima.
Jeg mangler faktisk de planter,
fordi jeg ellers forbinder den dufter tørrhed
med den type planter.
Her er det så meget,
at duftene på en eller anden måde forsvinder,
fordi de planter, vi har,
måske ikke er vant til den form for tørrhed.
På en eller anden måde,
vi har gør støvet forkert,
og det er det, der gør støvet lige nu,
irriterende,
græssende,
når man får lyst til at vaske væk,
kigger op mod himlene,
og siger, slip nu den sky, slip din regne,
altså læg det ned.
Giv en idé, der har solen bakt over det knæstørt land,
og tørkindexet, det har gået i røst.
Den 11. juni rammer tørkindexet 10,
det højest muligt på Skalene.
Det betyder faktisk, at jorden mangler 100 mm vand,
og det er altså rigtig meget.
Manglen på vand kan mærkes ude i landet.
Det mangler virkelig meget vand.
Nederste bladet begynder at visse.

[Transcript] Genstart / Tørt land

Ude lige nu, så er det svært.
Det kan ikke indtil, at det er ude at se, hvor meget vand vi får.
Da tørken er på sit højeste,
hvordan mærker du den så?
Jeg mærker den jo på den måde som på sit højeste.
Det er noget, man kan se i en graf.
Det er noget, man kan se i fortællingerne,
men jeg synes, at jeg mærker den længe inden.
Den snor sig nærmest til græsset.
Den lurker, den ligger,
den bliver bare ved med at være der.
Den er nærmest som en stor tung flod,
der bare flyder videre.
Den lades jeg ikke bemerke på den måde,
den grafer.
Jeg tror, at det bliver det for rolige ved det.
At vi ikke ved, hvornår det stopper.
Jeg taler også med en del bønder,
og se kræfter mit arbejde.
Og for dem er det også,
at de bønder, der forsøger at gøre,
alle muligt på alle mulige andre måder,
der står og kigger og siger,
det her skulle være vores børns af.
Og fornemme, at alt det arbejde,
de har knoklet på hele vinteren,
og så alt det, de forsøger at få til at gro.
Og altså, det lider også.
Det er stor i køknet,
at se, at radiserne, at jordbærne,
at alle urterne, det mindre,
det er lidt mere hullet.
Men det kommer som sådan en,
ok, wow, hvad skal vi også leve af fremover?
Går du rundt til en måned her i juni,
og er bange, hvor ked af det?
Ja, det er der.
Væreret i sig selv er faktisk lidt af en nyhed i dag,
for der er nemlig skyer,
og måske en dag lokale byer på programmet.
Efter mere end tre uger uden regn,
så kommer der jo faktisk regn.
Det er ikke meget, det er ikke nok.
Kan du lige vel beskrive,

[Transcript] Genstart / Tørt land

hvordan det er, da du mærker, de første doper?
Det er bare for friskende.
Det er sådan en poänglern måde,
sådan en forventningsglæde,
der bare trækker op samtidig med,
det trækker op,
og det begynder over at tortne,
og børnene bliver først sådan lige sådan,
at år, vi skal være bange,
så skal vi ikke være bange her,
at vi skal nødde det.
Og så er det som om de går ind i torten hverd,
og det er en bange,
hun begynder ind, der er hylde med,
at vi bliver ret glade
at gå ud på altanen,
da det så begynder at regne,
og børnene begynder at sætte små krokker ud,
fordi vi prøver at måle, hvor meget det så har regnet,
og regnvand er bare anderledes end den vand,
jeg kan vande planterne med,
jeg har lige sået ude på min altan.
De står bare på en anden måde,
når jeg fik krylder.
Det rejser så,
sådan det hele rejser så let.
Selvom du jo ved,
at det vand, der er kommet jo langt fra er nok,
mærker du så alligevel sådan en letelse?
Nej,
jeg er ikke på den måde letet.
Jeg træder sådan en,
måske bare et lille tak,
et lille, ah, det var rart,
men det er slet ikke nok.
Der har været regn hernår landet i dag,
billedet her fra Hedslev,
tæt på skybruget,
i hvert fald ren nødvursten.
Der kommer flere dage med smår regn,
og der er mere fugt i luften.
Men tørken har sat sig i en grad,
så den vand, der kommer,
ikke er nok til for alvor at trænge ned

[Transcript] Genstart / Tørt land

gennem jordoverfladens øverste udtørret lag.
Det er ikke det, vi kalder for regnet,
der kommer nogle frodrøb,
og det er selvfølgelig altid positivt med vand,
men det er bare ganske enligt for letet.
Tørken har bitter fast.
Når jeg skraver jorden her,
det er jo ikke muligt at finde fugt.
Det er ikke næst tørt ganske enligt,
der er nul fugt tilbage.
Mange steder bliver der endtet sankt handsbole
til den traditionelle midsommervejring.
Vi havde selvfølgelig sangeklare,
vi havde musik klare og alting.
Ja, det er selvfølgelig mega aflag og aflyst det hele.
Det føles som tørkesommeren 2018 om igen.
Det blev tørt i Danmark.
Efter den tørste maj i 10 år,
så er vi nu i juni måned,
og det er stadigvæk tørre at være.
Vi skal jo ikke længere tilbage end 2018,
hvor vi sidst havde en sommer.
Der mener om det, vi ser nu.
Hvordan oplevede du den sommer dengang?
Jeg var i gang med at førtegere min POD,
og var virkelig bange.
Det er igen den her,
hvor man hele tiden gik og ventet,
og ventet, og ventet.
Følelsen af, at min lejlighed på ingen måde
var bygget til at have denne her varme.
Jeg kunne ikke lave gennemtræk,
jeg lavede mig på guldet ude på badværelsen,
fordi der var sten guld.
Det var sådan en absurdt at gå på stranden.
Jeg havde sådan en følelse af,
at jeg alle nødte med alle deres baddyr.
Hvad var det absurde i at se de her favori i baddyr,
når du selv havde det på den der måde, fryksomt?
Et baddyr var sjovt.
Det var forbundet med morskab.
Jeg tror bare, det blev også en kontrast til billedet på
alle de bevægelser, de her forandringer, at være set gang i.
Så det er så kraftfulde billeder op imod hinanden.

[Transcript] Genstart / Tørt land

Når en lignende tørke, som den i 2018, så kommer tilbage i år, altså fem år senere. Hvilke tanker sætter det så gang i i hoster? Jeg tror mest, jeg er skuffet. Men jeg bliver enligere serteret, og det er jo af mig, at vi ikke, inden vi befandtes i den her mere akkortet tilstand, er vi ikke hadet gjort noget andet før. Og så er jeg bange for, at det skal lære. Vi ved, at alle på en eller anden måde, uligheder og uhensigtsmæssigheder, som allerede findes, de skal lære sig. Det tydeligt gør os, når vi kommer i forskellige former for undtagelses tilstand. Hvad kunne det være? Vi har set det med energiforbrugere, at energibriser investerer. Dem, der ikke har så meget i forvejen, presses af det. Det er også den første tanke, at jeg fik en sms fra hofer. Hvad stod der den sms fra hofer? Jeg skulle bruge en vandkanne mindre, og vi skulle tage kortere bade. Jeg tænkte bare, jeg bor i en lejlighed for Armar. Altså, jeg havde lige kørt i tog gennem Danmark. Jeg kom forbi golfbaner, der stod at blive vandet ved højlysttag. Det meste er vandet for damber, jeg så også marker, blive vandet. Jeg tror, jeg har en anden respekt for afgryderen, jeg har for golfbaner, men jeg er blevet barrieret og fødselsdagmangelet perspektiv eller skala i den sms. Vi har inden for relativt god tid set en række klimapatinget katastrof, for vi har sit oversvømmelsen i Pakistan, Voldsomtørk i Sydeuropa, meget, meget destruktiv, og store skåbran. Den tørke, vi har nu, er jo ikke at samle ind med noget, at det føler du alligevel, at det er en form for akutttilstand, vi er i. Det er endnu ikke en akutttilstand lige her, hvor vi er. Eller det er det faktisk for nogle mennesker. Det er det, for de bønder, der står og ser. Og det kan være, at det ikke er hensigtsmæssigt den måde,

[Transcript] Genstart / Tørt land

de forvalter landskabet på nogle af dem andre,
forsøger at ende arbejde,
men for nogen er det, jeg virkelig er akut.
Men i det med, at jeg tror, at vi ikke er del af resten af verden,
det tror jeg er noget af det, der foruroler mig.
Jeg tager ikke hjem til Spanien denne her sommer,
fordi det var for varmt sidste sommer,
der følesen ikke at kunne komme væk fra varme og hoved.
Det følesen er at have to børn, der elsker at være udenfor,
men som ikke kan komme udenfor, fordi det bare er
alt, alt, alt for varmt.
Det viskende her,
men det er jo akut rigtig, rigtig mange andre,
der støder derfor, at det også er akut her.
Denne her følelse af bekymringen,
sov,
alarmisme, som du går rundt med,
den er det, der gerne sidder mange, der kan genkende.
Men du lever jo også i denne her verden,
du har børn i denne her verden,
og du skal stå op og få noget ud af dagen.
Hvad gør du, når du skal undgå,
at blive grebet af sådan en troende alarmisme?
Alarmismen har i hvert fald for mig
ikke særlig meget handling i sig.
Den stopper min handledekræfter
og min virkeløst endda os livsløsten,
så derfor prøver faktisk at sikre mig,
at alarmismen ikke får særlig meget plads,
og det betyder ikke, at vi ikke skal tage det alvorligt.
Føler jeg at forsøge at tage ansvar,
hvis og at gøre til dem,
der rent faktisk prøver at gøre noget af andet.
Det kan være, at det ikke er fuldstændig den endelige løsning
på noget, men det er nogen, der forsøger at gøre noget.
For apokalypse har du mere ende,
og det kunne være så fint, hvis det kunne fortsætte.
Så når du bruger så meget energi på at sense og beskrive,
og gør naturene nær,
så er det netop for at prøve at bygge op
og skabe kærlighed og fremtid,
og ikke for at bryde ned og gøre det dumme dag, sagtigt?
Nej.
Vi må være bevidste om alle de udelæggelser, der foregår,

[Transcript] Genstart / Tørt land

selvfølgelig de er der.

Men det er også ønsket om, at simen, der findes os alt muligt andet.

Bare så vi kun hører historien om alt det,

der udelægger, men vi også faktisk fortæller om,

og berætter om alt det, der kan gøres,

og alt det, der allerede gøres,

og i andre måder, vi har været her på,

som ikke førte denne her situation med sig.

Det er virkelig vigtigt, at man ikke bare violer i stedet,

man stopper op,

fordi jeg lader sige, når vi er i de der untalelse situationer,

hvor vi ikke fortager de klogeste beslutninger,

så det er jo nu, vi har muligheden for at sige,

hvad er det egentlig for nogle landske,

hvor vi vil overleve af, hvordan skal de se ud,

hvordan skal de smage, hvordan skal de føle sig under hvilke vilkår?

Hvis tiden efterhånd er ved at være der,

hvor vi selvom vi måske ikke har lyst,

skal sige forvældt til den juni, som vi kender den,

den juni, som du beskrev i starten.

Hvad vil du så savne mest?

Du er gået federe.

Tusind tak for på side.

Teltak.

Bagdagens genstart står Grøn Park Jensen,

lignende Fabrisius Jonas Jos Andersen,

og mit navn er Anna Ingris.